Wikipédia

Kantoni nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Kantoni nyelv 廣州話 Guong2 zeo1 wa6 標準粵語 Biu1 zên2 yud6 yu5	
Beszélik	Dél-Kína: (Kuangtung, Hongkong, Makaó), továbbá mindenhol a világon, ahol kínai migráns közösségek élnek: Kanada (Vancouver, Toronto), Amerikai Egyesült Államok (San Francisco, New York), Malajzia, Szingapúr, Fülöp-szigetek, Egyesült Királyság, Peru, Ausztrália.
Terület	Kínában a Gyöngy-folyó deltájánál (Guangdong középső és nyugati része, Guangxi keleti része; Hongkong, Makaó)
Beszélők száma	75 000 000[1] fő
Nyelvcsalád	Sino-tibeti nyelvcsalád sinikus kínai yue yuehai kantoni
Írásrendszer	kínai (egyedi írásjegyeket tartalmaz)

A **kantonéz** vagy magyarosan **kantoni** (pontosabban kuangtungi) **nyelv**nek szélesebb értelemben a kínai **yue** *(jüe)* 粵 nyelvet, szűkebb értelemben pedig a Kantonban (Kuangtung), Hongkongban, Makaón és az ezek környékén beszélt nyelvet nevezzük, ami azonban csak alnyelvjárása a *yue* nyelvnek vagy nyelvjárásnak. A Kuangtung (Guangdong, vagy magyarosan „Kanton") városban beszélt nyelvet, mint a *yue* nyelv legreprezentánsabb nyelvjárását „sztenderd kantoni nyelvnek" is nevezik. Státuszát illetően máig viták zajlanak. Nyelvészetileg mindenképpen indokolt lenne külön kínai nyelvnek tekinteni, ám a Kínai Népköztársaság nyelvpolitikai álláspontja szerint csupán a kínai nyelv **yue** nyelvjárásának egyik változata. Noha a Kínai Népköztársaságban csak kb. 55 millió ember anyanyelve, ami a teljes népességnek mindössze 5,5%-a,[2] kulturálisan mindenképpen a legbefolyásosabb déli dialektuscsoport. Ezt a nyelvet beszélik Kanton (Guangzhou) környékén, Hongkongban és Makaón, lingua francaként Kuangtung tartományban, Kuanghszi-Csuang Autonóm Terület tartomány keleti felében, valamint néhány szomszédos térségben is. Hongkongban és Makaón *de facto* hivatalos nyelvnek számít, melyen a közigazgatás és az oktatás is zajlik. Jellemzően a kantoni kínai nyelvet beszélik a tengerentúli kínai migráns közösségek Kanadában, Peruban, Panamában, az Egyesült Államokban, Ausztráliában, valamint egész Európában és Délkelet-Ázsiában (további mintegy 20 millió ember).

Jóllehet a kantoni nyelv is – mint valamennyi kínai nyelv vagy nyelvjárás – monoszillabikus és izoláló, vagyis egy szótagú, elszigetelő, mégis jelentősen eltér az észak-kínai nyelvjáráson alapuló köznyelvtől: a csupán az egyiket beszélő kínaiak nem értik meg egymást. Alapvetően hat tónusa vagy zenei hangsúlya van, de mivel a közép-kínai nyelvből megőrizte a zárhanggal végződő magánhangzók megkülönböztetését, ezek esetében további három tónust használ. További jellegzetessége, hogy ez az egy kínai nyelvjárás rendelkezik saját írással, a köznyelv írásjegyeitől eltérő, abban ismeretlen karakterekkel. Megemlítendő még a nagy mennyiségben használt jövevényszavak jelenléte a szókincsében. A kantoni nyelv jelentős kulturális szerepet játszik a kínai operában, a filmiparban és a könnyűzenében.

Tartalomjegyzék

Hivatalos állapot	
Hivatalos	Hongkong Makaó
Gondozza	nincs szabályzó szervezet
Nyelvkódok	
ISO 639-1	*nincs*
ISO 639-2	-
ISO 639-3	- (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=-)

A **kantoni nyelv** Kínán belüli elterjedése.

A Wikimédia Commons tartalmaz *廣州話 Guong2 zeo1 wa6* *標準粵語 Biu1 zên2 yud6 yu5* témájú médiaállományokat.

További információk

Kapcsolódó szócikkek

Elnevezés

A magyarul használatos *kantoni nyelv* elnevezés az angol *Cantonese* elnevezés nyomán terjedt el nyelvünkben, ám megjegyzendő, hogy ez valójában nem pontos megnevezése a kínai nyelv egyik déli dialektusaként is definiált yue nyelvnek. Kanton az egykori Kuangtung, illetve a mai Kanton város angol elnevezése, s később a város környezetében, Guangzhou tartományban beszélt nyelvjárás egészére kiterjesztették a *kantoni nyelv* elnevezést. Pontosabban definiálható lenne, ha kantoni vagy guangzhoui nyelvjárásról, vagy kínai mintára *yue* nyelvjárásról beszélnénk. Ennek ellenére jelen cikkben az általános nemzetközi gyakorlathoz igazodva a kantoni nyelv kifejezést használjuk.

Kínában úgy is szokás hivatkozni rá, mint „Guangzhou prefektúra nyelve" (广州话 / 廣州話 vagy 广府话 / 廣府話). Kuangtung tartományban a kantoni nyelvet anyanyelvükként beszélők a „tartomány fővárosának nyelveként" (省城话 / 省城話) emlegetik. Hongkongban és Makaón általában „guangdongi nyelvként" (广东话 / 廣東話) hivatkoznak rá. Guangzhou tartományon kívül pedig *baak waa*, vagyis „világos/tiszta beszéd" (白话 / 白話) az elnevezése.

A szakmunkákban a kínai nyelvjárások közül is kiemelve jelentőségét gyakran találkozni a „sztenderd kantoni" (标准粤语 / 标准 粤语) kifejezéssel is.[3]

Története

A kantoni nyelv bizonyos tulajdonságaiban máig megőrizte a kínai nyelv archaikus jellegét. Ez abban is tetten érhető, hogy példának okáért a 6–9. század között íródott kínai versek a mai köznyelven olvasva egyáltalán nem vagy csak alig tükrözik azokat a verstani sajátosságokat (például rímelés), melyeket egykor szigorú szabályok szerint építettek verseikbe a költők. Ugyanezek a versek kantoni nyelven olvasva máig elevenebb lírai élményt nyújtanak az olvasóknak. Épp ezen tulajdonsága miatt rendkívül fontos és hasznos forrásul szolgál a kínai nyelv korábbi állapotainak rekonstrukcióit célzó kutatásokhoz.[4]

Ókor

A kínai írásbeliség korai korszakából is találni feljegyzéseket Dél-Kína azon vidékéről, ahol ma a kantoni nyelvet beszélik. Ezt a térséget Yuének (越 / 鉞) nevezték, melyet a *baiyue*, (百越) „száz yue" törzs népesített be.[5] Sokáig ez a terület volt az, ameddig a mindenkori kínai államok „elláttak", s az itt lakókat délvidéki barbároknak tartották, vagyis sem nyelvileg, sem kulturálisan nem azonosították őket saját etnikumukkal. A régi kínai szövegekben a következő elnevezésekkel találkozunk, amelyekkel a yue népet jelölték:[6]

Kínaiul	Pinjin	Yale	Jelentés
於越/于越	Yūyuè	Yūyuht	yue
揚越/扬越	Yángyuè	Yèungyuht	Yang yue
干越	Gānyuè	Gonyuht	Gan-beli yue
閩越/闽越	Mǐnyuè	Mànyuht	Min folyami yue
夜郎	Yèláng	Yehlòng	Éjszakai Yue
南越	Nányuè	Naàhmyuht	Déli yue
山越	Shānyuè	Saānyuht	Hegyi yue
雒越	Luòyuè	Lokyuht	Tengeri madár yue
甌越/瓯越	Ōuyuè	Āuyuht	(Keleti) völgyi yue
滇越,盔越	Kuīyuè	Dīnyuht, Kwaīyuht	Mennyei Yue, Medence yue

Qin- és Han-dinasztia

A Qin-dinasztia idején a kínai csapatok délre nyomulva elfoglalták a baiyue területeket és megkezdték a térség betelepítését. A kínai telepesek Lingnan (嶺南) vidékén történő megjelenésével kezdődött a kínai nyelv elterjedése Dél-Kína ezen vidékén, illetve az etnikumok keveredése. A Qin-dinasztia egyik tábornoka, Zhao Tuo 趙佗 (i. e. 230–137) megalapította a Nanyue államot (i. e. 204-ben), melynek később királyává kiáltotta ki magát. A Han-dinasztia idején Nanyue már önálló királyság volt, illetve szövetségesi-vazallusi viszonyt ápolt a Han-udvarral. Folytatódott a kínai han lakosság egyre nagyobb számú betelepülése és az etnikai és nyelvi keveredés.[7]

Sui- és Tang-dinasztia

A Sui-dinasztia idején az állandó háborúk és zavargások elől menekülő kínai lakosság egyre nagyobb létszámban települt Lingnan vidékére. Ekkora tehető a Lingnan környékén az elmúlt évszázadokban kialakuló nyelv radikális eltérése az Észak-Kínában beszélt kínai nyelvtől.[8] A nyelvtörténeti kutatások azt mutatják, hogy a Tang-dinasztia idején a yue nyelvjárás kiejtése és szókincse rendkívül sok hasonlóságot mutatott a Tang-ház nyelvével. Ez többek között amiatt is lehetséges, hogy a Tang-kor évszázadaiban nagy számban érkeztek a központi kormányzattól iderendelt vagy épp száműzött hivatalnokok, akik magukkal hozták a központi nyelvet és kultúrát is.[6]

Song-, Yuan-, Ming- és Qing-dinasztia

A Szung-dinasztia idején növekedtek a különbségek a yue és az északi nyelv között, és ez a távolodás a mongol Yuan-dinasztia és a Ming-dinasztia idején folytatódott. Fokozatosan kialakult a külön yue nyelv. A Csing-dinasztia idejére tehető Kína „bezárkózása”. Guangzhou maradt azon kevés területek egyike, ahol a külföldi kereskedők jelenlétét megengedte a mandzsu kormányzat. A külföldi kereskedők közül egyre többen tanultak meg kantoniul, amely nyelv számukra, s így a nyugati világ számára is a Kínával történő kommunikációs kapcsolat egyetlen eszköze volt. Épp a külföldiek jelenléte miatt vált lehetővé, hogy idővel a helyi közigazgatás nyelvévé is váljon a kantoni nyelv.[9]

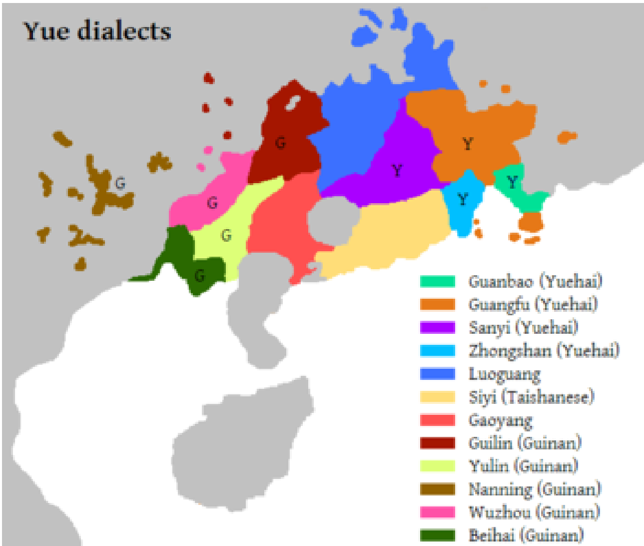
Tüntetés a kantoni nyelv védelmében

20. század

1912-ben, nem sokkal a császárság bukása után Szun Jat-szen és más forradalmi vezetők összeültek és szavazással döntöttek az új köztársaság hivatalos nyelvéről, amely felváltaná a klasszikus kínai nyelvet. Ennek a szavazásnak az eredményeképpen született meg az északi köznyelven alapuló putonghua. Kantonban a mai napig tudni vélik, hogy a szavazáson csak kis különbséggel maradt alul a kantoni nyelv. Ezt az állítást azonban történelmi bizonyítékokkal nem sikerült alátámasztani. Annyi bizonyos, hogy a kantoni nyelv kulturális hatása a mai napig jelentős, köszönhetően többek között a hongkongi könnyűzenei és filmiparnak. A putonghua előretörése és térhódítása ellenére a központi kormányzat drasztikus módon sohasem igyekezett visszaszorítani a kantoni nyelv használatát, bár időről időre felröppennek olyan hírek, melyek ennek az ellenkezőjéről számolnak be.[10][11]

Dialektusok

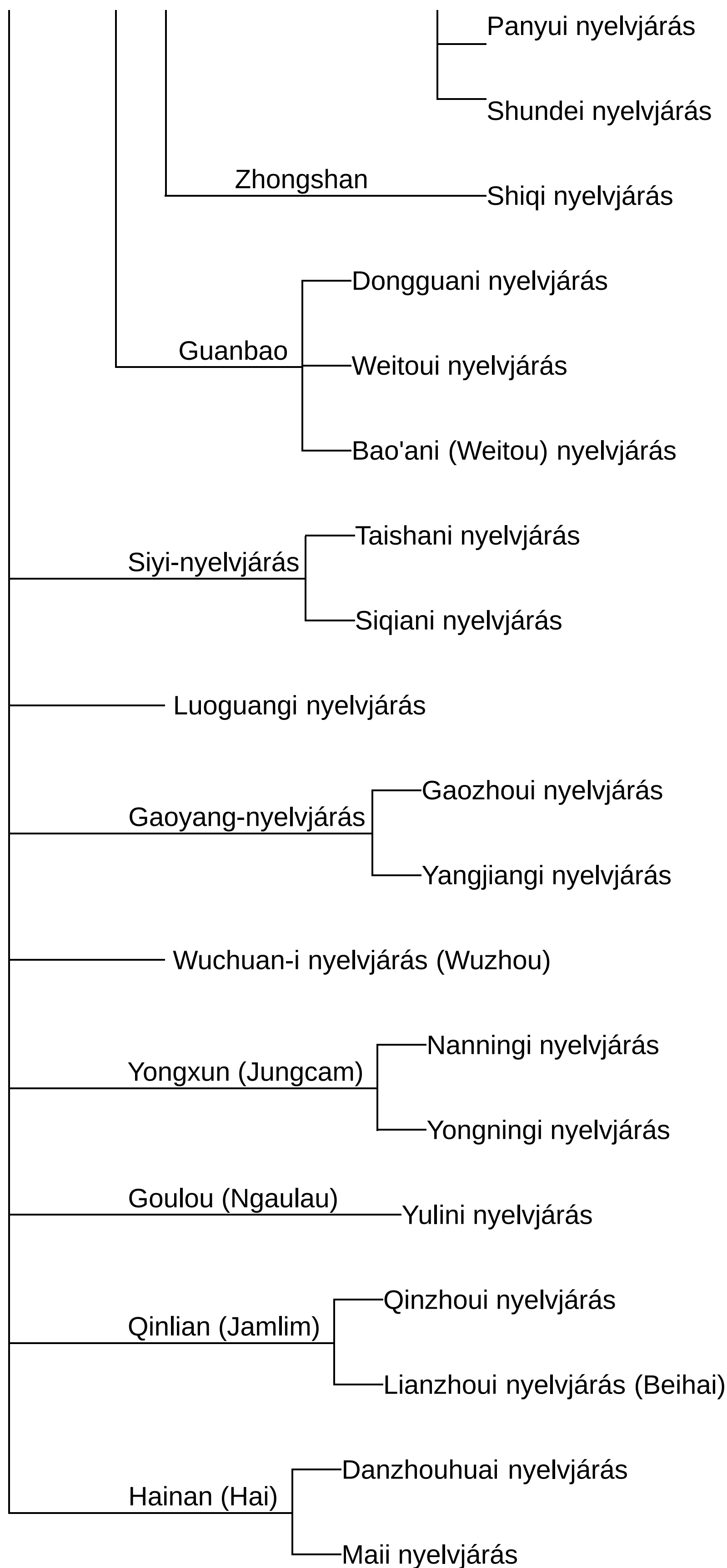
A yue nyelvjáráshoz a kantoni nyelven kívül számos nyelvjárásváltozat tartozik, melyek közül néhány olyan jelentős eltérést mutat, hogy a beszélőik nem is tökéletesen értik egymást. J. M. Campbell osztályzása nyomán:[12]

A **yue** nyelvjárás térképe a kínai és vietnámi elterjedésről. A Yuehai-it (Y) egyetlen nyelvjárásnak tekintik (ezt nevezik **kantoni nyelv**nek). A guinani nyelvjárásváltozatok (G) nem szorosan kapcsolódnak hozzá.

- A kantoni nyelvjárás, a kantoni nyelv, *Guangfu* (廣府話) vagy *Yuehai* (粵海話), amely a Guangzhouban és a Zhongshan környékén beszélt nyelvet foglalja magába, Wuzhou és Foshan, vagyis Hongkong és Makaó;
- *Sze Yup (Sìyì)* (四邑話 *Seiyap),* a taishani nyelvjárás (台山話), amely taishani nyelvként is ismert, és amelyet Egyesült Államok-szerte beszéltek a kínai negyedek lakói kb. 1970-es évek előtt;
- *Gaoyang*i nyelvjárás (高陽話), Yangjiangban beszélik;
- *Wuhua* (吳化話 *Ngfaa),* főként Guangdong nyugati részén beszélik;
- *Goulou* (勾漏話 *Ngaulau),* Guangdong nyugati részén és Guangxi keleti felében beszélik, a Yulin, Guangxi nyelvjárást foglalja magában;
- *Yongxun* (邕潯話 *Jungcam),* javarészt Kuanghszi-Csuang Autonóm Terület tartományban és annak székhelyén, Nanningban beszélik;
- *Qinlian* (欽廉話 *Jamlim),* Guangxi déli részein beszélik, és a beihai nyelvjárást foglalja magába;
- *Danzhou* (儋州話), amely Changjiang nyelvjárásait foglalja magába;
- *Haihua* (海話), Lianjiang nyelvjárása.

Yue
- Yuehai
  - Guangfu
    - Kantoni nyelv vagy (standard kantoni, Guangzhou, hongkongi kantoni nyelv)
    - Danjiai nyelvjárás
  - Sanyi (Nanpanshun)
    - Nanhai nyelvjárás
    - Jiujiangi nyelvjárás
    - Xiqiaói nyelvjárás

A kantoni nyelv Kínán kívül

Malajzia

Malajzia 28 millió lakosa közül majd minden negyedik, a teljes lakosság 23,7%-a kínai, jelentős részük a kantoni nyelv valamelyik változatát beszéli. Így nem meglepő, hogy a kantoni nyelv igen széles körben elterjedt a fővárosban, Kuala Lumpurban és környékén, de az ország számos térségében találhatók még kantoni nyelvet beszélő közösségek. Szingapúrral ellentétben a maláj televíziók a kantoni nyelvű filmeket nem szinkronizálják mandarinra, sőt az országban található négy kínai nyelvű rádióadó közül a három magántulajdonban lévő sugároz kantoni nyelven is. A negyedik állami tulajdonú csatorna kizárólag mandarin nyelven szólal meg.[13]

Szingapúr

A szingapúri kormány 1979-ben hirdette meg a mai napig is zajló „Beszélj mandarinul kampányát” (*jiǎng huáyǔ yùndòng*; egyszerűsített kínai: 讲华语运动; hagyományos kínai: 講華語運動), melynek célja, hogy a sztenderd kínai nyelv minél szélesebb körű használatával visszaszorítsák a Szingapúrban jelen lévő egyéb kínai nyelvjárásokat.[14] Ennek jegyében az egyik első intézkedés volt, hogy megszüntették a televízió- és rádióadásokban a nem kínai köznyelvű adásokat, valamint a kínai szövegek latin betűs átírása során kötelezővé tették a pinjin átírást. Jelenleg a szingapúri kínaiak mintegy 15,4%-a vallja magát kantoni anyanyelvűnek.

Egyesült Államok

1965 előtt a nyugati országokba, különösen a tengerentúlra kivándorolt kínaiak zöme Guangdong tartományból származott. A becslések szerint az Egyesült Államokban letelepedett, új otthont találó kínaiak mintegy 60%-a a yue nyelvjárás valamelyik változatát beszélte. Épp ezért a mai napig az amerikai kínai diaszpóra túlnyomó többségében a yue nyelvjáráshoz sorolt siyi (Taishan, Enping, Kaiping és Xinhui környékén elterjedt) alnyelvjárást, valamint a kantoni nyelvet (nyelvjárást) beszéli, melyre erős hatást gyakorolt a hongkongi kantoni nyelv.

A kantoni nyelv zhongshan nyelvjárása (a Gyöngy-folyó deltavidékén) terjedt el a Hawaiin, San Franciscóban és a Sacramento folyó deltavidékén gyökeret eresztett kínai emigráns közösségek nyelveként.

A kantoni nyelv jelenleg a harmadik legjelentősebb nem angol nyelv az Egyesült Államokban. Több egyetem (például a Stanford, a Duke vagy a Yale) rendszeresen indít kantoni nyelvű kurzusokat. Megjegyzendő, hogy az Egyesült Államokban általánosan a Yale Egyetemen kidolgozott, így Yale-átírásnak nevezett rendszert használják a kantoni nyelv latin betűs átírása során.

A különböző kínai nyelvet beszélők arányában az elmúlt évtizedekben jelentős változás ment végbe, hiszen a folyamatos kínai bevándorlás miatt egyre nagyobb számban jelentek meg más kínai nyelvet, nyelvjárást beszélők. A Kínai Népköztársaságból, Tajvanról, Hongkongból és Délkelet-Ázsia egyéb országaiból érkező kínaiak már inkább beszélik a köznyelvnek számító putonghuát, mint saját nyelvjárásaikat. Így a sztenderd kínait az Egyesült államokban is egyre inkább egyfajta *lingua francaként* használják a kínaiak egymás között.[15]

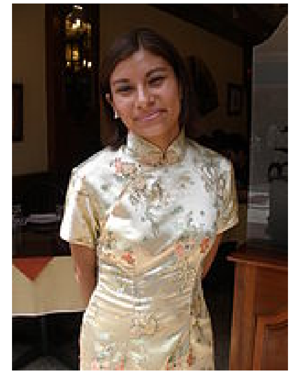
Kanada

Egy 2006-ban végzett népszámlálás alkalmával, 360 450 Kanadában élő kínai vallotta magát kantoni anyanyelvűnek. Egy másik felmérés alkamával az is kiderült, hogy összesen 456 705 kínai anyanyelvű személy él Kanadában, de ez utóbbi felmérés nem részletezi, hogy magát kínai anyanyelvűnek valló személy mely kínai nyelvet, illetve nyelvjárást beszéli. Ez egyben tehát azt is jelenti, hogy a Kanadában élő kínai diaszpóra több mint 70%-ban kantoni anyanyelvű. A kanadai kínaiak első jelentős hulláma a '60-as, '70-es években Hongkongból érkezett, az ottani baloldali zavargások hatására. Egy másik jelentős hullám pedig Hongkong 1997-es visszacsatolása miatt választotta új hazájául Kanadát.[16] Kanadában Fairchild TV (vagy FTV) néven egy kantoni nyelvű televíziós csatorna is működik.[17]

Peru

Peruban egy egészen különleges kínai közösség alakult ki, amely a legnépesebb a latin-amerikai térségben. A kínai peruiakat, vagyis a kínai származású, de már Peruban születetteket spanyolul *tusán*nak nevezik, amely a kínai 土生 (pinjin: tǔ shēng; jyutping: tou2 saang1, magyaros: tuseng) szóból származik, eredeti jelentése: „helyben született”. A kínai peruiak a lakosság 3-4%-át alkotják, amely mintegy 1,6 millió embert jelent.[18] Jellemző rájuk a többnyelvűség

(a kínai mellett a spanyolt vagy a kecsuát beszélik. (A Makaóból érkezett kínaiak portugálul is tudnak.) Az első nagyobb létszámú kínai bevándorlásra a 19. század közepén került sor, amikor is főként Makaóból és Guangdong tartomány egyéb vidékeiről érkeztek emigránsok. Ez több százezer kínait jelentett, akik főként a cukornád-ültetvényeken találtak munkát. A bevándorlás következő hullámára az 1912-es köztársaság megalakulásakor került sor, majd a második világháborút követően, a kommunista berendezkedésű Kínából menekültek el több százezren, és választották új hazájuknak Perut. A kínai peruiak zöme a kantoni nyelvet, illetve annak valamilyen változatát beszéli anyanyelveként, de jelen van a hakka, a mandarin és a min nyelvjárás is.[19]

Kínai perui fiatal lány

Egyesült Királyság

Európában a kantoni nyelvet beszélő legnépesebb kínai közösség Angliában található. Ennek oka, hogy Hongkong 1997-ig brit gyarmat volt, és a Kínai Népköztársasághoz történő visszacsatolás körüli időszakban számos hongkongi kínai áttelepült Angliába. Jóllehet az így bevándorolt kínaiak közül sokan a hakka nyelvjárást beszélik, vagy kantoni-hakka kétnyelvűek, de még így is mintegy 300 ezer ember anyanyelve a kantoni, amely a teljes lakosság 0,5%-át teszi ki.[20]

Magyarország

Nincsenek megbízható források arra nézve, hogy jelenleg Magyarországon hány kínai tartózkodhat. 2009-ben a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal közlése szerint mintegy 11 ezer kínai állampolgár tartózkodott Magyarországon.[21] Más források, illetve becslések azonban ennél jóval magasabb számot is feltételeznek. Az bizonyos, hogy a Kínai Népköztársaságból bevándorolt kínaiak elsősorban az észak-kínai tartományokból, illetve Zhejiang és Fujian tartományokból érkeztek, így zömében az északi köznyelvet, valamint a wu és a min nyelvjárás valamelyik változatát beszélik. Talán pár százra tehető azon jelenleg az országban tartózkodó kínaiak száma, akik anyanyelvükként a kantoni nyelvet beszélik.

Hangtan

A kantoni nyelv fonológiája, akárcsak az összes többi kínai nyelvé vagy nyelvjárásé, szótagközpontú. Szótagszerkezetére épp ezért jellemző a szigorú kötöttség. Erre egyik bizonyíték, hogy bizonyos fonológiai folyamatok (például a reduplikáció) mind szótagszinten érvényesülnek.[9]

A monoszillabikus-izoláló nyelvekben a szótagok hagyományosan szótagkezdőkből *(onset)* és szótagvégekből *(rím)* épülnek fel. Az előbbi kategóriába tartoznak a szótageleji mássalhangzók, de a magánhangzóval kezdődő szótagokat úgy tekintik, mint amelyek zéró szótagkezdővel rendelkeznek.

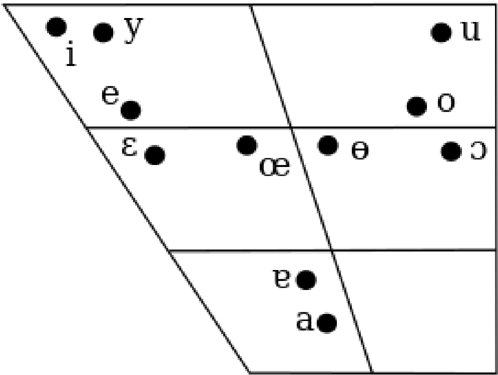
A kantoni nyelvben a következő hét szótagszerkezet fordulhat elő:[22]

- **V** (csak egyetlen magánhangzó alkotja a szótagot onset és a szótagzárban szereplő mássalhangzó nélkül)
- **C** (egyetlen mássalhangzó csak abban az esetben alkot önmagában szótagot, ha az nazális, ilyenkor a nazális mássalhangzón jelenik meg a tónus is, amely egyéb esetekben a szótag legzöngésebb részéhez, vagyis a magánhangzóhoz szokott társulni)
- **CV** (mássalhangzó + magánhangzó)
- **VC** (magánhangzó + mássalhangzó)
- **CVC** (mássalhangzó + magánhangzó + mássalhangzó)
- **V:C** (onset nélküli szótagvégből álló szótag, melyben a magánhangzó hosszú)
- **CV:C** (mássalhangzó + hosszú magánhangzó + mássalhangzó)

A sztenderd kantoni nyelv szótagkezdő obstruensei, akárcsak a sztenderd kínai köznyelvben, zöngétlenedtek, megmaradtak viszont a szótagzárlati nem nazális okkluzívák, továbbá a kantoni nyelvben különbség van a hosszú és a rövid magánhangzók között.

Magánhangzók

A kantoni nyelv magánhangzókészletét, illetve a magánhangzók képzés szerinti helyét az alábbi táblázat mutatja:[23]

A **kantoni nyelv**ben használatos magánhangzók

Szótagkezdő mássalhangzók

A kantoni nyelvben a következő 20 mássalhangzó szerepelhet szótagkezdő helyzetben:[24]

		Labiális	**Koronális**		**Palatális**	**Veláris**		**Glottális**
			sima	**sziszegő**		**sima**	**labializált**	
Orrhang		m	n			ŋ		
Zárhang	**sima**	p	t	t͡s		k	kʷ	(ʔ)
	aspirált	pʰ	tʰ	t͡sʰ		kʰ	kʷʰ	
Réshang		f		s				h
Közelítőhang			l		j		w	

Szótagvégek vagy rímek

Szótagvégben, azaz a szótag rímében a következő magánhangzók és mássalhangzó-kombinációk szerepelhetnek:[24]

	/a/		/e/		/o/		/ø/		/i/	/u/	/y/
	Hosszú	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú	Hosszú	Hosszú
Ø	aː		ɛː		ɔː		œː		iː	uː	yː
-i / -y	aːi	ɐi		ei	ɔːy			ɵy		uːy	
-u	aːu	ɐu	ɛːu			ou			iːu		
-m	aːm	ɐm	ɛːm						iːm		
-n	aːn	ɐn	ɛːn		ɔːn			ɵn	iːn	uːn	yːn
-ŋ	aːŋ	ɐŋ	ɛːŋ	eŋ	ɔːŋ	oŋ	œːŋ				
-p	aːp	ɐp	ɛːp						iːp		
-t	aːt	ɐt	ɛːt		ɔːt		œːt	ɵt	iːt	uːt	yːt
-k	aːk	ɐk	ɛːk	ek	ɔːk	ok	œːk				

Tónusok vagy zenei hangsúlyok

A kantoni nyelv hat „alaptónusának” és három „módosult tónusának” hagyományos elnevezését és a különböző átírásos jelölését a következő táblázat tartalmazza:[25]

A szótag típusa	Nyílt szótag						Zárt szótag		
A tónus neve	sötét szinttartó (陰平)	sötét emelkedő (陰上)	sötét elmenő (陰去)	világos szinttartó (陽平)	világos emelkedő (陽上)	világos elmenő (陽去)	felső-sötét belépő (上陰入)	alsó-sötét belépő (下陰入)	sötét belépő (陽入)
Leírás	magas szinttartó, magas ereszkedő	középső emelkedő	középső szinttartó	mély ereszkedő, nagyon mély szinttartó	mély emelkedő	mély szinttartó	magas szinttartó	középső szinttartó	mély szinttartó
A Yale-féle átírásban (vagy jyutping) a tónusok számozása	1	2	3	4	5	6	7 (vagy 1)	8 (vagy 3)	9 (vagy 6)
Példa	詩	史	試	時	市	是	識	錫	食
Tónusjelek	si˥, si˥˧	si˧˥	si˧	si˨˩, si˩	si˩˧	si˨	sik˥	sɛk˧	sik˨
IPA diakritikus jelölés	sí, sî	sǐ	sī	si̖, sȉ	si̗	sì	sék	sɛ̄k	sèk
Yale-féle diakritikus jelölés	sī, sì	sí	si	sīh, sìh	síh	sih	sīk	sek	sihk

Alaktan

A kantoni nyelvről, csak úgy, mint valamennyi kínai nyelvről és nyelvjárásról elmondható, hogy az alaktana szinte semmilyen inflexióval nem rendelkezik, vagyis nincs benne semmiféle ragozás, egyeztetés, nincsenek nyelvtani nemek, sőt alakilag még a szófajok sem különböztethetők meg. Az egyetlen elem, amelyet valamiféle inflexióként lehet értelmezni, a személyes névmások esetében használt 哋 (dei6) többesszámú jel.[26]

Személyes névmások

Szem. névm.	Kiejtés (jyutping)	magyar megfelelő
我	ngo5	én
你	nei5	te
佢	keoi5	ő
我哋	ngo5 dei6	mi
你哋	nei5 dei6	ti
佢哋	keoi5 dei6	ők

Igei aspektusjelölő partikulák

A kantoni nyelvben nincsenek igeidők sem. Az időviszonyokat aspektuspartikulák, modális igék mutatják, illetve időhatározók jelzik. Jóllehet az aspektusjelölő partikulák közvetlenül az igékhez tapadnak, mégsem tekinthetők a klasszikus értelembe vett ragoknak.

Néhány példa az ige után álló aspektusjelölő partikulák működésére:

Aspektus	Partikula	Használata	Példa
Befejezettség	zo2 (咗)	Azt jelzi, hogy egy cselekvés befejeződött, és az eredménye még most is fennáll.	我 én 喺 -ban/-ben 香港 Hongkong 住咗 lakik + *part.* 一 egy 年 év = Egy éve lakom Hongkongban. (Vagyis jelenleg is ott lakom.)
Múlt idejűség	gwo3 (過)	Azt jelzi, hogy egy cselekvés valamikor a múlt megtörtént, és az eredménye most már nem áll fenn.	我 én 喺 -ban/-ben 香港 Hongkong 住過 lakik + *part.* 一 egy 年 év = Hongkongban laktam egy évig. (De jelenleg már nem tartózkodom ott, máshol élek.)
Eredményesség	gan3 (緊)	Egy aktív cselekvést hangsúlyoz, amely eredménnyel jár.	我én 著緊visel + *part.* 衫ruha = Felöltözöm.
Állandóság	zyu6 (住)	Egy cselekvés folyamatosságát jelzi, amely nem jár változással.	我én 著住visel + *part.* 衫ruha = Ruhát hordok.
Behatároltság	haa5 (吓)	Egy cselekvés rövid idejű voltát jelzi.	等engedni 我én 著吓visel + *part.* = Hadd hordjam egy kicsit!
Megszokottság	hoi1 (開)	Egy cselekvés szokás jellegét jelzi.	我én 做開csinál + *part.* 鐘點részmunkaidő 嘅*mondatzáró part.* = Részmunkaidőben végzem (a munkámat).
Megkezdés	hei3-soeng6-lai4 (起上嚟)	Egy aktív cselekvés elkezdését hangsúlyozza.	個*számláló szó*BBbébi/csecsemő 突然之間hirtelen 喊起上嚟 sír + *part.* = A kisbaba egyszer csak felsírt.
Folyamatosság	lok6-heoi3 (落去)	Egy cselekvés folyamatosságát jelzi	你te唔ne/nem 使kell 再ismét 講落去beszél + *part.* 喇 *mondatzáró part.* = Nem kell megint elmondanod!

Mutatószók

Egyes szám

A kantoni nyelv leggyakoribb mutatószava a 呢 *ni1* („ez”), amely gyors beszédben *nei1*-nek hangzik, vagy egyszerűen a 依 *ji1* szót használják. Például:

- 呢本書 *ez a könyv*
- 依本書 *ez a könyv*

A távolra mutató szó a 嗰 *go2* („az”). Például:

- 嗰本書 *az a könyv*

(Minden esetben a mutatószó és a főnév közé, kötelezően megjelenik az adott számlálószó, amely a mandarin kínai nyelvben is ismert.)

Többes szám

A többes szám jelölésére a kantoni nyelvben a 啲 *di1* partikulát használják. Például:

- 呢啲書 *ezek a könyvek*

- 嗰啲書 *azok a könyvek*

Mondattan

A kantoni kínai, mint valamennyi kínai nyelv és nyelvjárás erősen izoláló nyelv, a szintaktikai viszonyokat elsősorban szórenddel, partikulák és elöljárószók használatával fejezi ki. Az alapszórend alany–ige–tárgy, azaz SVO. Jellemzően a módosítók (ideértve a vonatkozó mellékmondatokat is) megelőzik az általuk módosított elemeket, például a jelzők a főnevet, a határozók az igét. A kantoni kínai nyelvben sincsenek névelők.

Létige

A létige, vagy kopula (係 *hai6*) névszói állítmány előtt állító mondatban opcionális. Például: 我肚餓 (ngoh5 tou3 ngoh4) → Éhes vagyok.

További példák a létigék használatára:

- 噚日係中秋節 Tegnap volt az őszközép ünnepe. (a 噚日 *kam4 jat6* jelentése: *tegnap*)
- 佢係完全唔識講廣東話嘅 Az a helyzet, hogy egyáltalán nem beszél kantoniul.

Tagadó mondat

A kantoni kínai nyelvben a legtöbb tagadószó m- szótagkezdővel rendelkezik, például: 唔 m4 (nem), 冇 mou5 (nincs), 未 mei6 (még nem). Az igéket viszont az előttük álló 唔 m4 tagadószóval tagadjuk. Például:

- 我食得花生 Tudok mogyorót enni. (食 sik6, *enni*) → 我唔食得花生 Nem tudok mogyorót enni.

Kérdő mondat

Eldöntendő kérdés

A választó vagy eldöntendő kérdő mondat szerkezete S + V + 唔 + V. Például:

- 你識唔識講廣東話? Tudod, hogy mondják kantoniul? (識 sik1, *tudni, ismerni*)

Eldöntendő kérdő mondat generálható a 有 冇 jau5 mou5 párossal is, melynek szó szerinti jelentése „van-nincs”, például:

- 有冇紅綠燈? Van ott közlekedési lámpa?

Kérdőszavak

Kérdő mondatok természetesen előállíthatók kérdőszavakkal is. A kantoni nyelv leggyakoribb kérdőszavai a következők:

Kérdőszó	Kiejtés	Magyar megfelelő
邊個	bin1 go3	ki?
乜(嘢) / 咩	mat1 (je5) / me1	mi?
邊度 / 邊處	bin1 dou6 / bin1 syu3	hol?
幾時	gei2 si4	mikor?
點解	dim2 gaai2	miért?
點(樣)	dim2 (joeng6*2)	hogyan?
幾多	gei2 do1	mennyi?

Írás

A kínai nyelvek között a kantoni az egyetlen, amelyik olyan saját, különleges írásjegyeket tartalmaz, melyek nem szerepelnek a sztenderd kínai nyelv írásjegykészletében, így a közkézen forgó hagyományos kínai szótárak sem tartalmazzák azokat. Annak ellenére, hogy az 1990-es években a hongkongi kormányzat kísérletet tett arra, hogy egységesítse a kantoni nyelv karakterkészletét – melynek eredményeképpen az elektronikus kommunikációban megjelent a hongkongi kiegészítő karakterkészlet –, mind a mai napig komoly viták zajlanak arról, hogy mely írásjegyek használata, illetve formája az elfogadható a kantoni nyelvben.

Szinonimák

A kantoni nyelv néhány írásjegye csak egyszerű szinonimájának tekinthető a sztenderd kínai nyelvben létező karaktereknek. Így például a 'nem' jelentésű 不 írásjegy kantoni megfelelője a 唔, a harmadik személyű névmásként használt, 'ő' jelentésű 他 írásjegy helyett a kantoni nyelv a 渠 karaktert használja, a többesszám jelölésére szolgáló 们 partikula helyett a kantoni írásban a 哋 karaktert találjuk, míg a birtokviszony jelölésére használatos 的 partikulának a kantoniban a 嘅 a megfelelője. E szavak felhasználásával a következő egyszerű mondat példázza az északi köznyelv és a kantoni nyelv írott változatának különbségeit:

Nyelv	Írásjegyek	Átírástípus	Átírás	Jelentés
Kantoni	係唔係佢哋嘅？	Jyutping	hai6 m4 hai6 keoi5 dei6 ge3?	Ugye az övék?
Sztenderd mandarin	是不是他們的?	Pinjin	Shì bú shì tāmen de?	Ugye az övék?

Rokon írásjegyek

A kantoni nyelvben használatosak olyan speciális írásjegyek is, melyek valamilyen tekintetben rokonságot, közös eredetet mutatnak a köznyelvben használatos egyes írásjegyekkel. Például a kantoni nyelvben létezik az köznyelvben is használatos a 'jönni' jelentésű 来 (loi4), de emellett használják az ugyanilyen jelentéssel bíró 嚟 (lei4) alakot is.

Helyi speciális karakterek

Néhány ma használatos kantoni írásjegynek a jelentés tekintetében keresve sem találnánk meg a köznyelvi megfelelőjét, bár az esetek nagy részében azért a klasszikus kínai nyelvben léteztek hasonló vagy épp ugyanilyen jelentésű előzményeik. Ezek zömében úgy kerültek a nyelv írásjegykészletébe, hogy egyes írók, művészek úgy emeltek át és élesztettek fel bizonyos írásjegyeket a klasszikus örökségből, hogy azok pontos jelentésével vagy nem voltak tisztában, vagy figyelmen kívül hagyták. Ilyen példának okáért a 'csinos' jelentésben használt 靚 (leng3) karakter, amelyik a sztenderd kínai köznyelvben '(tükörbe) nézni' jelentésben használatos, ám a klasszikus kínai nyelvben csakugyan rendelkezett a 'szép', 'csinos' jelentéssel is.[27][28]

Partikulák

A kantoni nyelvben használatos különleges, speciális írásjegyek egyik jelentős csoportját alkotják azok a nyelvtani segédszavak, partikulák, amelyek a kínai köznyelvben ismeretlenek.

- 咩 (me1) a mondat végén a kételkedést, hitetlenkedést fejezi ki
- 呢 (ne1) mondatvégi kérdőpartikula
- 未 (mei6) mondatvégi módosító partikula
- 嚇 (ha5) ige után állva annak kicsinységét, jelentéktelenségét jelzi
- 緊 (gan2) ige után annak folyamatosságát jelöli
- 咗 (zo2) ige után annak befejezettségét jelöli
- 埋 (maai4) ige után annak jövőidejűségét jelöli
- 譁/嘩 (wa3) indulatszó

Szókincs

A kantoni kínai nyelvben számos olyan szót találunk, amelyek a kantoni nyelvet beszélők által használt jelentéseben egyáltalán nem ismert a kínai köznyelvben. Sok esetben olyan jelentésekről van szó, melyek a kínai nyelv jóval régebbi állapotából maradtak fenn.

Jövevényszavak

A kantoni nyelv szókincsében megfigyelhető jellegzetesség, a köznyelvtől eltérő drasztikus különbség a jövevényszavak terén érhető tetten.

A speciális történelmi háttér miatt kínai nyelvek és nyelvjárások között a kantoni kínai nyelv rendelkezik a legtöbb jövevényszóval, amely sok esetben a köznyelvben vagy más nyelvjárásokban is ismeretlenek. A kantoni nyelv legtöbb jövevényszava az angol, a portugál és a francia nyelvből származik. A következő példák a hongkongi kantoni nyelv jövevényszavaiból származnak:

- A hongkongi kantoni nyelv angol eredetű jövevényszavai:

Írásjegy	Jyutping	Kantoni (IPA)	Angol eredet	Angol kiejtés	Jelentés
巴士	baa1 si2	/paː˥siː˧˥/	bus	/bʌs/	busz
的士	dik1 si2	/tek˥siː˧˥/	taxi	/ˈtæksi/	taxi
朱古力	zyu1 gu1 lik1	/tsyː˥kuː˥lek˥/	chocolate	/ˈtʃɒklɪt/	csokoládé
三文治	saam1 man4 zi6	/saːm˥mɐn˨˩tsiː˨/	sandwich	/ˈsænwɪdʒ/	szendvics
士多	si6 do1	/siː˨tɔː˥/	store	/stɔː/	bolt, üzlet
士多啤梨	si6 do1 be1 lei2	/siː˨tɔː˥pɛː˥lei˧˥/	strawberry	/ˈstrɔːbəri/	földieper
啤梨	be1 lei2	/pɛː˥lei˧˥/	pear	/peər/	körte
拜拜	baai1 baai3	/paːi˥paːi˧/	bye bye	/ˈbaɪbaɪ/	viszlát
啤啤	bi4 bi1	/piː˨˩piː˥/	baby	/ˈbeɪbi/	Bébi
菲林	fei1 lam2	/fei˥lɐm˧˥/	film	/fɪlm/	film, fotó
三文魚	saam1 man4 jyu4	/saːm˥mɐn˨˩jyː˨˩/	salmon	/ˈsæmən/	lazac
布菲	bou6 fei1	/pou˨fei˥/	buffet	/ˈbʊfeɪ/	büfé

- A hongkongi kantoni nyelv néhány japán eredetű jövevényszava:

Írásjegy	Jyutping	Kantoni (IPA)	Japán	Rómadzsi[29]	Jelentés
卡拉OK	kaa1 laa1 ou1 kei1	/kʰaː˥laː˥ou˥kʰei˥/	カラオケ	karaoke	karaoke
老世 (gyakorta rosszul írják, 老細 formában)	lou5 sai3	/lou˩˧sɐi˧/	世帯主	setainushi	cég/vállalat főnöke
奸爸爹	gaan1 baa1 de1	/kaːn˥paː˥tɛː˥/	頑張って	ganbatte	éljenzés

- A hongkongi kantoni nyelv francia eredetű jövevényszavai:

Írásjegy	Jyutping	Kantoni (IPA)	Francia	Jelentés
冷	laang1	/laːŋ˥/	laine	fonál
梳乎厘	so1 fu4 lei4	/sɔː˥fuː˨˩lei˨˩/	soufflé	szuflé

Átírások

A Yale-féle átírás

Az Egyesült Államokbeli Yale Egyetemen négy nagyobb kelet-ázsiai nyelv számára dolgoztak ki latin betűs átírási rendszert. Közvetlenül a II. világháború után alkották meg a mandarin kínai átírását, míg kantoni,[30] a japán és a koreai nyelv átírási rendszere az 1960-as, 1970-es években öltött végleges formát.[31]

A következő táblázatokban a jyutping átírási rendszert mutatjuk be, zárójelben feltüntetve az adott hang vagy hangkapcsolat IPA jelölését is.

Szótagkezdők

b [p]	p [pʰ]	m [m]	f [f]	
d [t]	t [tʰ]	n [n]		l [l]
g [k]	k [kʰ]	ng [ŋ]	h [h]	
gw [kw]	kw [kʰw]			w [w]
j [ts]	ch [tsʰ]		s [s]	y [j]

Szótagvégek

a [a]	aai [ai]	aau [au]	aam [am]	aan [an]	aang [aŋ]	aap [ap]	aat [at]	aak [ak]
	ai [ɐi]	au [ɐu]	am [ɐm]	an [ɐn]	ang [ɐŋ]	ap [ɐp]	at [ɐt]	ak [ɐk]
e [ɛ]	ei [ei]				eng [ɛŋ]			ek [ɛk]
i [i]		iu [iu]	im [im]	in [in]	ing [eŋ]	ip [ip]	it [it]	ik [ek]
o [ɔ]	oi [ɔy]	ou [ou]		on [ɔn]	ong [ɔŋ]		ot [ɔt]	ok [ɔk]
u [u]	ui [uy]			un [un]	ung [oŋ]		ut [ut]	uk [ok]
eu [œ]	eui [ɵy]			eun [ɵn]	eung [œŋ]		eut [ɵt]	euk [œk]
yu [y]				yun [yn]			yut [yt]	
			m [m̩]		ng [ŋ̩]			

Tónusok

A tónusok jelöléséről lásd feljebb.

A jyutping átírás

A jyutping (vagy néha: jyutpin) az egyike a sztenderd kantoni nyelvre kidolgozott latin betűs átírási rendszereknek, melyet a Linguistic Society of Hong Kong (LSHK) szakemberei dolgoztak ki 1993-ban.[32]

A jyutping elnevezés a kínai 粤拼 (pinjin: yueping) szóból ered, amely a 粤语拼音 (pinjin: yueyu pingyin), vagyis a „jue nyelv fonteikus ábécéje” jelentésű szó rövidített formája, kantoni nyelven.

A következő táblázatokban a jyutping átírási rendszert mutatjuk be, zárójelben feltüntetve az adott hang vagy hangkapcsolat IPA jelölését is.

Szótagkezdők

b /p/ 巴	p /pʰ/ 怕	m /m/ 媽	f /f/ 花	
d /t/ 打	t /tʰ/ 他	n /n/ 那		l /l/ 啦
g /k/ 家	k /kʰ/ 卡	ng /ŋ/ 牙	h /h/ 蝦	
gw /kʷ/ 瓜	kw /kʷʰ/ 誇			w /w/ 蛙
z /ts/ 渣	c /tsʰ/ 叉		s /s/ 沙	j /j/ 也

Szótagvégek

aa /aː/ 沙	aai /aːi/ 徙	aau /aːu/ 梢	aam /aːm/ 三	aan /aːn/ 山	aang /aːŋ/ 坑	aap /aːp/ 圾	aat /aːt/ 剎	aak /aːk/ 客
	ai /ɐi/ 西	au /ɐu/ 收	am /ɐm/ 心	an /ɐn/ 新	ang /ɐŋ/ 笙	ap /ɐp/ 濕	at /ɐt/ 失	ak /ɐk/ 塞
e /ɛː/ 些	ei /ei/ 四	eu /ɛːu/ 掉	em /ɛːm/ 舐		eng /ɛːŋ/ 鄭	ep /ɛːp/ 夾		ek /ɛːk/ 石
i /iː/ 詩		iu /iːu/ 消	im /iːm/ 閃	in /iːn/ 先	ing /eŋ/ 星	ip /iːp/ 攝	it /iːt/ 洩	ik /ek/ 識
o /ɔː/ 疏	oi /ɔːy/ 開	ou /ou/ 蘇		on /ɔːn/ 看	ong /ɔːŋ/ 桑		ot /ɔːt/ 喝	ok /ɔːk/ 索
u /uː/ 夫	ui /uːy/ 灰			un /uːn/ 寬	ung /oŋ/ 鬆		ut /uːt/ 闊	uk /ok/ 叔
oe /œː/ 鋸	eoi /ɵy/ 需			eon /ɵn/ 詢	oeng /œːŋ/ 商		eot /ɵt/ 摔	oek /œːk/ 削
yu /yː/ 書				yun /yːn/ 孫			yut /yːt/ 雪	
			m /m̩/ 唔		ng /ŋ̍/ 吳			

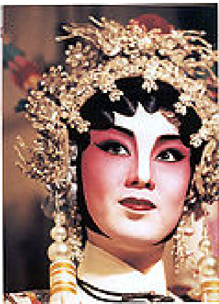
Tónusok

A tónusok jelöléséről lásd feljebb.

Kantoni nyelvű műveltség

Opera

A kantoni opera (kínai: 粵劇; pinjin: yuè jù; jyutping: jyut6 kek6; magyar népszerű: jüe csü) a kínai színjátszás, opera műfajának déli, igen jelentős változata. Legnagyobb népszerűségnek Guangdong és Kuanghszi-Csuang Autonóm Terület tartományban, Hongkongban, Makaón, Szingapúrban és Malajziában örvend. Eredete bizonytalan, ám feltehetően észak-kínai hatásra alakulhatott ki a 12-13. század környékén. Önálló operaváltozatként a Yuan-dinasztia idején alakult ki, amikor a mongol hódítás elöl az uralkodói udvarral együtt több százezer kínai, köztük művészek is Guangdong tartományba menekültek és telepedtek le. Ekkoriból már ismertek itt íródott darabok is. A kantoni operára jellemző az északitól eltérő zenés kíséret, a különleges karakterek szerepeltetése, kevésbé kötött felvonásszám, és megszólalási, éneklési rend, valamint az akrobatikus elemekben gazdag előadásmód. Az egyik legkülönlegesebb és legjellegzetesebb karaktere a női hadvezér, mely más kínai operákban nem szerepel. Egészen a 20. századig a női szerepeket is férfi színészek alakították. Jelenleg az előadások nyelve a sztenderd kantoni.[33]

A női hadvezér karaktere

Filmművészet

A kantoni nyelvű filmgyártás Hongkongban vette kezdetét a 20. század első évtizedeiben. Az első igazi hongkongi filmnek a *Zhuangzi próbára teszi a feleségét* (kínai: 莊子試妻; pinjin: Zhuangzi shi qi, magyaros: Csuang-ce si csi) című, 1913-ban forgatott filmet tartják, melynek rendezője Lai Man-Wai (Li Min-vej) volt.[34]

Később is Hongkong számított a kantoni nyelvű filmgyártás fellegvárának. Az északi nyelvű filmek igazi riválisainak az 1960-as években alakult két hongkongi filmstúdió, a Shaw Brothers Studio és a Motion Picture and General Investments Limited (MP&GI, később: Cathay) alkotásai bizonyultak. 1970-ben a Shaw Brothers két vezető szakembere, Raymond Chow és Leonard Ho megalapították saját filmstúdiójukat Golden Harvest néven.[35] Az 1970-es évekre tehető, hogy Hongkongban megjelent az úgynevezett eastern akciófilm műfaja, melyek a westernek keleti megfelelője. Jellemzően alacsony költségvetéssel készültek, akár néhány hónap alatt.[36]

Az 1990-es években megnőtt a hongkongi filmek iránti kereslet. Ekkorra a hollywoodi színvonalon gyártott kantoni nyelvű mozifilmek kiléptek az ázsiai keretekből, és rendre nemzetközi sikereket is elértek. A teljesség igénye nélkül néhány színész, rendező, akik a hongkongi filmiparból indulva váltak nemzetközi sztárokká: Jackie Chan, Sammo Hung, Yuen Biao, Jet Li, John Woo, Yuen Woo-ping és Tsui Hark.

Könnyűzene

A kínai könnyűzene jelentős és igen népszerű előadói hongkongi, illetve kantoni származásúak. Mindkét városban egyaránt jelen van a pop és rock, sőt már a kantoni nyelven íródott és előadott műfajok már önálló megnevezést is kaptak: kantopop, illetve kantorock néven szokás hivatkozni rájuk, de utalva a két központra ismert a HK-pop és HK-rock elnevezés is. Az elmúlt néhány évben már jó néhány, eredetileg mandopopénekes is elkészítette saját dalai, albumai kantoni nyelvű változatát, hogy minél szélesebb körben válhassanak ismertté.[37]

Az egyik leghíresebb, hongkongi származású kantopop sztár Cecilia Cheung viaszszobra a Madame Tussauds Múzeumban

Néhány kantopopot játszó rádióállomás:

Állomás	Város	Frekvencia
CRHK Radio 2	Hongkong	90.3 FM
RTHK Radio 2	Hongkong	94.8 FM, 95.3 FM, 95.6 FM, 96.0 FM, 96.3 FM, 96.4 FM, 96.9 FM és az interneten
Chinese Radio New York	New York	1480AM
KMRB	Los Angeles	1430 AM
CHMB	Vancouver	1320 AM
Fairchild Radio	Vancouver	1470 AM, 96.1 FM
Fairchild Radio	Toronto	1430 AM, 88.9 FM
Fairchild Radio	Calgary	94.7 FM
Music FM Radio Guangdong	Guangdong	93.9 FM, 99.3 FM és az interneten
SYN FM	Melbourne	90.7 FM

Kantoni anyanyelvű hírességek

- Bruce Lee, harcművész, filmszínész, rendező
- Charles Kuen Kao, fizikus, a „száloptika atyja”, fizikai Nobel-díjas (2009-ben, megosztva)
- Chow Yun-fat, filmszínész
- Donald Tsang, politikus, a hongkongi kormány tagja
- Edison Chen, kanto- és mandopop énekes, színész
- Edmund Ho, makaói származású politikus
- Jackie Chan, harcművész, filmszínész, rendező, producer
- Csin Jong, író, újságíró. A hongkongi *Ming Pao* napilap alapítója (1959) és első főszerkesztője
- John Woo, filmrendező
- Kai Ho, hongkongi ügyvéd, orvos, esszéíró. Szun Jat-szen tanára, a hongkongi Kai Tak repülőtér ötletének megálmodója
- Lai Man-Wai, filmrendező, a hongkongi filmgyártás megalapítója
- Leslie Cheung, filmszínész, zenész
- Loke Yew, üzletember, mecénás, a Kuala Lumpur-i Victoria Institution egyik alapítója
- Runme Shaw és Run Run Shaw, a Shaw Brothers Studio filmgyár alapítói
- Szun Jat-szen, kínai forradalmár, köztársaságpárti politikus, a „Kínai Köztársaság atyja”
- Wong Fei-hung, harcművész, hagyományos kínai orvos, akupunktőr
- Yip Man, harcművész, harcművészeti oktató, Bruce Lee mestere

Hivatkozások

1. Gordon 2005.
2. Yuan 1989, p. 22.
3. Yuan 1989, p. 177.
4. Ramsey 1987, 99-100.
5. 魏橋編，1994，國際百越文化研究。北京：中國社會科學出版社。
6. Yuan 1989, p. 178.
7. Lewis, Mark Edward (2007). The Early Chinese Empires: Qin and Han. Belknap Press. ISBN 978-0-674-02477-9.
8. Wright, Arthur F. 1978. The Sui Dynasty: The Unification of China. A.D. 581-617. Alfred A. Knopf, New York. ISBN 0-394-49187-4; 0-394-32332-7 (pbk).
9. *粤语* (http://baike.baidu.com/view/57525.htm). (Hozzáférés: 2010. december 9.)
10. *Defending Cantonese dialect and identity in Hong Kong* (https://www.youtube.com/watch?v=QNsNyxyN7yg) (videó riport). Al Jazeera English, 2010. augusztus 1.
11. *Defending Cantonese dialect and identity in Hong Kong* (http://wn.com/defending_cantonese_dialect_and_identity_in_hong_kong) (videó riport). World News, 2010. augusztus 2.
12. *Yue Dialects Classification* (http://archive.is/20130102232831/http://language.glossika.com/yue-dialects-classification/). Glossika, 2008. (Hozzáférés: 2010. december 9.)
13. James Chin. The Malaysian Chinese Dilemma: The Never Ending Policy (NEP), Chinese Southern Diaspora Studies, Vol 3, 2009
14. *History & Background* (https://web.archive.org/web/20101115111205/http://www.mandarin.org.sg/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=30&lang=en). Speak Mandarin Campaign. [2010. november 15-i dátummal az eredetiből (http://www.mandarin.org.sg/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=30&lang=en) archiválva]. (Hozzáférés: 2010. december 7.)

15. Bhatia, Nirvana: *As Mandarin language becomes standard, Chinatown explores new identity* (https://web.archive.org/web/20120120194030/http://news.medill.northwestern.edu/chicago/news.aspx?id=115613). Medill Reports - Chicago, Northwestern University, 2009. február 12. [2012. január 20-i dátummal az eredetiből (http://news.medill.northwestern.edu/chicago/news.aspx?id=115613) archiválva]. (Hozzáférés: 2010. december 7.)
16. *Ethnic Origin (247), Single and Multiple Ethnic Origin Responses (3) and Sex (3) for the Population of Canada, Provinces, Territories, Census Metropolitan Areas and Census Agglomerations, 2006 Census - 20% Sample Data* (http://www12.statcan.ca/english/census06/data/topics/RetrieveProductTable.cfm?ALEVEL=3&APATH=3&CATNO=&DETAIL=0&DIM=&DS=99&FL=0&FREE=0&GAL=0&GC=99&GK=NA&GRP=1&IPS=&METH=0&ORDER=1&PID=92333&PTYPE=88971&RL=0&S=1&ShowAll=No&StartRow=1&SUB=801&Temporal=2006&Theme=80&VID=0&VNAMEE=&VNAMEF=). Statistics Canada, 2006. (Hozzáférés: 2010. december 8.)
17. *Fairchild TV* (http://www.fairchildtv.com). (Hozzáférés: 2010. december 8.)
18. *Republic of Peru* (http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35762.htm). US Department of State, 2010. szeptember 30. (Hozzáférés: 2010. december 7.)
19. Lásd López-Calvo, 2008.
20. *Languages of United Kingdom* (http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=GB). Ethnologue. (Hozzáférés: 2010. december 7.)
21. Nagy, Attila: *Hány kínai él itt hivatalosan?* (https://index.hu/belfold/olvaszt0122/). Index, 2009. január 24. (Hozzáférés: 2010. december 7.)
22. Kao 1971, 24.
23. *Zee, Eric (2003), "Frequency Analysis of the Vowels in Cantonese from 50 Male and 50 Female Speakers (https://www.internationalphoneticassociation.org/icphs-proceedings/ICPhS2003/papers/p15_1117.pdf)", Proceedings of the 15th International Congress of Phonetic Sciences: 1117–1120, <https://www.internationalphoneticassociation.org/icphs-proceedings/ICPhS2003/papers/p15_1117.pdf>*
24. Yuan 1989, p. 180.
25. Yuan 1989, p. 181.
26. Yuan 1989, pp. 205-210.
27. Steinar Kvale. The Social Construction of Validity. In: *Qualitative Inquiry*, Vol. 1, No. 1, 19-40 (1995)
28. *Cantonese.org.cn* (https://web.archive.org/web/20070927205740/http://www.cantonese.org.cn/Articles/2006/200606/Articles_20060623184855.html) (kínai nyelven). (Hozzáférés: 2010. december 7.)
29. A japán írás latin betűs leképezése
30. Matthews, Stephen & Yip, Virginia (1994). Cantonese. A Comprehensive Grammar. Routledge. ISBN 0-415-08945-X
31. David Rossiter; Gibson Lam, Vivying Cheng: *The Gong System: Web-Based Learning for Multiple Languages, with Special Support for the Yale Representation of Cantonese. Lecture Notes in Computer Science.* (https://web.archive.org/web/20110721094731/http://gong.ust.hk/publications/gong-ICWL2005-LNCS.pdf) (PDF) pp. 209–220. Advances in Web-Based Learning — ICWL 2005. Springer Verlag, 2005. [2011. július 21-i dátummal az eredetiből (http://gong.ust.hk/publications/gong-ICWL2005-LNCS.pdf) archiválva]. (Hozzáférés: 2010. december 7.)
32. *LSHK Cantonese Romanization Scheme* (https://web.archive.org/web/20110519233011/http://www.lshk.org/cantonese.php). Linguistic Society of Hong Kong. [2011. május 19-i dátummal az eredetiből (http://www.lshk.org/cantonese.php) archiválva]. (Hozzáférés: 2010. december 8.)
33. *About Cantonese Opera* (http://www.pearlmagik.com/bayareacantoneseopera/aboutopera.htm). Bay Area Cantonese Opera. (Hozzáférés: 2010. december 8.)
34. Fu, Poshek, and David Desser, eds. *The Cinema of Hong Kong: History, Arts, Identity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, July 2000. ISBN 0521772354
35. Zhong, Baoxian. *Moguls of the Chinese Cinema: The Story of the Shaw Brothers in Shanghai, Hong Kong and Singapore, 1924–2002*. Working paper series (David C. Lam Institute for East-West Studies); no. 44. Hong Kong: David C. Lam Institute for East-West Studies, Hong Kong Baptist University, 2005.
36. Glaessner, Verina. *Kung Fu: Cinema of Vengeance*. London: Lorimer; New York: Bounty Books, 1974. ISBN 0856470457, ISBN 0517518317
37. China Briefing Media. [2004] (2004) Business Guide to the Greater Pearl River Delta. China Briefing Media Ltd. ISBN 9889867311

Irodalom

- Oi-kan Yue Hashimoto: *Phonology of Cantonese.* University Press, Cambridge 1972
- Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. *Ethnologue: Languages of the World*. Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International.
- Kao, L. Diana. *Structure of the Syllable in Cantonese*. Mouton, Hague - Paris 1971.
- López-Calvo, Ignacio. “Sino-Peruvian identity and community as prison: Siu Kam Wen’s rendering of self-exploitation and other survival strategies.” Eds. Evelyn Hu-deHart and Kathy López. *Afro-Hispanic Review* 27.1 (Spring 2008): 73-90.
- Ramsey, S. Robert. *The Languages of China*. Princeton University Press, New Jersey 1987. ISBN 0-691-06694-9
- Robert S. Bauer, Paul K. Benedict: *Modern Cantonese Phonology.* de Gruyter, Berlin 1997. ISBN 3-11-014893-5, ISBN 978-3-11-014893-0
- Yuan Jiahua 袁家骅: *Hanyu fangyan gaiyao* 汉语方言概要. Hanyu gaige chubanshe 文字改革出版社, Beijing 1989. ISBN 7-80029-006-9/H-7
- 劉扮盛： 廣州話普通話詞典 （商務印書館）
- 鄭定歐： 香港粵語詞典 （江蘇教育出版社）

További információk

- How to Learn Cantonese (http://cantonese.hk) (angolul)
- The Chinese University of Hong Kong: *Chinese Character Database: With Word-formations Phonologically Disambiguated According to the Cantonese Dialect* (http://humanum.arts.cuhk.edu.hk/Lexis/lexi-can/) (angolul)
- HK Supplementary Character Set (HKSCS) (https://web.archive.org/web/20110522221859/http://www.ogcio.gov.hk/ccli/eng/hkscs/introduction.html) (angolul)
- Online Cantonese Input (http://www.cantoneseinput.com/) (angolul)
- Learn Cantonese (kantoni-angol / angol-kantoni szótárral) (http://www.cantonese.sheik.co.uk/) (angolul)
- Cantonese Swadesh list of basic vocabulary words (https://en.wiktionary.org/wiki/Appendix:Cantonese_Swadesh_list) (angolul)
- Omniglot (http://www.omniglot.com/writing/cantonese.htm) – kantoni és sztenderd mandarin írásjegyek összehasonlítása (angolul)
- Írásjegyek (http://www.chineselanguage.org/dictionaries/index.php?module=ccdict) (angolul)
- Szótár (http://us.mdbg.net/chindict/chindict.php) (angolul)(kínaiul)
- Szótár Yale-átírással (http://www.mandarintools.com/chardict.html) (angolul)
- A jüe dialektusok besorolása (http://www.glossika.com/en/dict/classification/yue/index.php) (angolul)
- Cantonese Tone Tool (https://web.archive.org/web/20090817130641/http://toshuo.com/cantonese-tone-tool/) (angolul)
- Profile and Linguistic Map of Cantonese (https://web.archive.org/web/20110605045435/http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=73&menu=004) (angolul)
- Kantoni nyelvkönyvek és szótárak ismertetői (http://whitey.net/en/learn-chinese-cantonese-english-dictionary-course-reviews.htm) (angolul)
- Learn Cantonese (http://www.cantonese.ca) (angolul)
- Learn Cantonese Online (https://web.archive.org/web/20101118015121/http://cantonesecourse.com/) (angolul)

Kapcsolódó szócikkek

- Golden Harvest
- Kuangtung
- Kuangcsou
- Kínai filmművészet
- Kínai írás

- Kínai nyelv
- Magyarországi kínaiak
